

Tabakas fabrika „A.S. Maikapars”

Vēsturiska izziņa

Tabakas fabrika „A.S.Maikapars” darbojās Rīgā no 1887. gada. Tā piederēja pazīstamajai karaīmu* Maikaparu dzimtai. Fabrikas strādnieki pārsvarā bija krievu tautības. Sākotnēji fabrika atradās Akas ielā 10. Akas ielas nams ir celts 1889. gadā (arhitekts Konstantīns Pēkšēns, 1859-1928) kā īres nams ar skolas telpām un krāsotāju darbnīcu.

No 1912.gada fabrika darbojās Miera ielā 58 (1939.g. gruntsgabalus Nr.58 un Nr.56 apvieno ar vienotu adresi Miera iela 58/56).*

Sākotnēji fabrika nosaukums bija „A.S.Maikapara tabakas fabrika”, no 1901.gada A/S "Maikapars un Ko". Uzņēmums nacionalizēts 1940.gadā.

Tabakas izstrādājumu ražošanai izejvielas ieveda no Brazīlijas, Grieķijas, Indijas, Meksikas, Turcijas u.c.

Latvijas laikā bija viens no lielākajiem un tehniski vislabāk nostādītajiem tabakas ražošanas uzņēmumiem, ražojot gadā pāri par 2,5 miljoniem dažādu marku papirosu. Tas savu produkciju eksportēja uz Ameriku, Ķīnu, Indiju, Āfriku, Eiropu un Krieviju.

Fabrikas ražojumi izcēlās ar grafiski labi noformētu iepakojuma dizainu, kur vieni no pirmajiem izmantoja uz papirosu paciņām nosaukumu „Rīga” un Rīgas siluetu. Pazīstamākie ražojumi bija papirosi „Rīga”, „Lady”, „Select”, „Bulgārija”, „Moka”. Ar saviem ražojumiem piedalījās vietējās un ārzemju izstādēs. Fabrikas vadība jo bieži piedalījās ar finansējumu Rīgas pilsētas jaunceltņu atbalstīšanā un sabiedrisko pasākumu norisē.

Maikaparu ģimene aktīvi piedalījās krievu sabiedriskajā dzīvē, finansiāli atbalstīja Krievu teātri, Krievu universitātes kursus.

Teodors Maikapars (1878. Rīgā -?). Karaīmu tautības rūpnieks, ārsts. 1906-40.gadam vectēva Samuela Maikapara 1887.gadā dibinātās tabakas fabrikas „A.S.Maikapars” direktors. 1944.gadā emigrēja uz Vāciju.

No 1945-92.gadam uzņēmums darbojas kā „Rīgas tabakas fabrika”. No 1992.gada fabrika ir Latvijas un Dānijas kopuzņēmums „Tabakas fabrika House of Prince Riga”.

2001.gadā fabrika tiek privatizēta un kopš 2003.gada tās nosaukums ir „Scandinavian Tobacco”, tās īpašnieks bija Dānijas a/s „Scandinavisk Tabakskompagni”, uzņēmumu pārpirka „British American Tobacco Latvia”. Fabrika savu darbību izbeidza 2010.gadā.

- Karaīmi - /senebr. qarā`īm ‘ rakstu pratēji/ - tauta, kas nelielās grupās dzīvo Krimā, Ukrainā, Lietuvā, Polijā, runa karaīmu valodā (tjurku valodas grupa) un pieder pie īpašas jūdaistu sekas.
- Miera iela – sākotnēji ceļš uz pilsētas kapiem /Lielie kapi/. 19.gs. ielas nosaukums ir Vecā Mirušo iela, atradās posmā starp Maiznīcas ielu un Blieķu /A.Briāna/ un Jaunā Mirušo iela. No 1859.gada Jaunā Mirušo iela pārdēvēta par Miera ielu, Vecā Mirušo iela par Karlīnes ielu. 1937.gadā Miera ielai pievienotas Karlīnes iela un Lielā Lāču iela.

Vita Banga, mākslas vēsturniece

17.07.2011.

Papildināts - 27.07.2011.

Maikapara tabakas fabrika par godu Rīgas jubilejai uzsāka jaunas papirosu šķirnes “Rīga” ražošanu, kuru kastīšu vāku rotāja Rīgas panorāmas skats un gadskaitļi “1201–1901”, pārdošanas cena bija noteikta sešas kapeikas par 10 papirosiem.

Ražoja arī pīpju tabaku – „Ekonomija”. Tautas vairākums lietoja lēto papirosu variantu „Sports”, bet studentiem bija speciāla marka „Students”.

Padomju laikā izdzīvoja tikai Maikapara ražotne, pārtopot par „Rīgas tabakas fabriku” un turpināja ražot papirosus „Rīga”, kuru iepakojums aizvien tika pilnveidots, ar laiku kļūstot par cigaretēm. Kosmosa ērai sākoties lietoja „Kosmoss”, „Elīta”, „Astra”, no papirosiem cieņā aizvien bija „Prīma” un „Baltija”.

Galvenais fabrikas ražošanas korpuss liters 005.

Sākotnēji šajā teritorijā atradās Jāņa Janelā desu fabrika, kur pamatā bija nelielas koka būves un litera 005 vietā mūra divstāvu korpuss, kuram Maikapars 1912.gadā pēc arhitekta Paula Mandelštama (1872-?) projekta (?) liek piebūvēt korpusa labajā pusē 3.stāvu ražošanas korpusu, kurš caurbrauktuves daļā piebloķējas vecajai ēkai. Fasādes stils ieturēts neoklasicisma variācijās.

1937.gada arhitektu „Kars un Betge” birojs uzprojektē ēkai 4.stāvu un Miera ielas 56 teritorijā izprojektē 3.stāvu Maikapara fabrikas „Tabako” noliktavu (zudusi).

Vita Banga, 27.07.2011.

Прекрасно
принятая
публикой
отличного
качества
папиросы

„Рига“

10 шт. 6 коп.

можно получать здѣсь и вездѣ.

Табачная фабрика

А. С. Майкапаръ

въ Ригѣ.

Die vom
Publicum
beliebten
Papyros
bester
Qualität

„Riga“

10 Stück 6 Kop.

zu haben hier und überall.

Tabaks-Magazin

A. S. Maikapar,

Riga.

Akc. Sab. „A. S. Maikapar“ papirosu rūpniecība Rīgā.

Fabrikas vispārējais skats.

A/S. «Maikapar» fabrika dibināta 1887. gadā, un pašlaik viņa ir viens no lielākajiem tehniski vislabāk nostādītiem tabakas rūpniecības uzņēmumiem ne vien Latvijā, bet arī visās jaunajās Baltijas valstīs. Gadā viņa izstrādā ap 700 miljonu papirosu, nepārtraukti nodarbinādama 300 strādnieku.

Caurmērā fabrika izlaiž dienā pāri par 2,5 miljonu dažādu marku papirosu, no kuņiem, kā jau tas zināms, plašu atzinību ieguvuši papirosi «Rīga», «Mokka», «Extra Mokka», bet no lētākām šķirnēm papirosi «Sports» u. t. t.

Tabakas rūpniecībai piešķirama ievērojama loma valsts ienākumu vairošanā, ko rāda A/S. «Maikapar» statistika. Ap 55% no papirosu pārdošanas summas nāk valstij par labu, gan kā maksa par banderoles nodokli, ar kādu akcīzes valde apliek visus tabakas ražojumus, gan arī kā citi nodokļi, kas saistās ar ražojumu pārdošanu u. t. t. Starp citu ražojumu bandrolēšana notiek automātiski ar speciālām bandrolēšanas mašīnām. Lielus ienākumus valstij dod arī muitas nodokļi, ar kādiem apliek

no ārzemēm ievesto lapu tabaku, kas ir vienīgā jēlviela papirosu izgatavošanai.

Daudzas tabakas šķirnes aug no Latvijas ģeogrāfiskā ziņā tālās zemēs, kā Amerikā, Ķīnā, Indijā, Āfrikas kolonijās. Tomēr visdārgākās un labākās papirosu tabakas aug Eiropā, resp. viņas dienvidus zemēs, kā Balkānu pussalā (Maķedonijā), Mazāzijā (turku un Eģiptes tabakas) un Dienvidu Krievijā — Krimā un Dienvidu-Kaukāzā. Pie tam Krievijas tabakas šķirnes ar savu kvalitāti ieņem vienu no pirmām vietām pasaules tirgū.

Šajās zemēs ir mērenās joslas siltais klimats, kas piemērots augstāko tabakas šķirņu kultivēšanai plašos apmēros, žaudēšanai, raudzēšanai un apstrādāšanai eksportam.

Kad tabakas stāds izaudzis, resp. nogatavojies, no viņa novāc lapas, nolaužot tās no kātiņiem. Ievāktās lapas pēc tam žāvē un raudzē, un ne agrāk, kā gada laikā pēc tabakas ražas ievākšanas, tabaku var nodot pasaules tabakas fabrikām savu ražojumu izstrādāšanai.

Tabakas šķirošana un maisīšana priekš papirosiem «Mokka».

Paskaidrojuma raksts

par bijušās tabakas fabrikas „A.S.Maikapars” apbūves kultūrvēsturisko vērtību

Esošās teritorijas raksturojums

Uz apsekojuma laiku (2011.g.jūnijs-jūlijs) apbūve ir definējama kā teritorija, kurā saglabājušās dažas rūpnieciska un saimnieciska profila ēkas. Dažas no tām ar vidēju kultūrvēsturisko vērtību, kas attiecas pamatā uz apjomiem, pie tam neviena ēka nav saglabājusi savu sākotnējo substanci, jo papildināta ar vēlāko laiku apbūves uzslāņojumiem, pārbūvēm. Vēsturisko būvju kopējā nolietojuma pakāpe ir vidēja.

Padomju laikā esošā teritorija ekstensīvi izmantota, piebūvējot pie esošajiem korpusiem nelielas piebūves, kā arī uzbūvējot jaunus korpusus. Fabrika izvietojas Miera ielas rajonā, kurā 19.gs.2.puse paralēli koka dzīvojamo ēku un mūra ēku daudzstāvu īres namiem ceļ nelielas fabrikas un rūpnīcas – Tallinas iela 5, Tallinas iela 10 u.c. Teritoriju apbūve parasti aizsākas ar nelielām koka būvēm, kuras pamatā 20.gs.sākumā nojauc un uzceļ jaunus ražošanas korpusus un nelielas palīgēkas. Arī „A.S.Maikapara” fabrika ir tam piemērs. Tā kā ēkas pamatā visu laiku tika izmantotas ražošanai, tās ir samērā labā stāvoklī.

Rīga, Miera iela 58

Vēsturiskā apbūve

Nekustamais īpašums Rīga, Miera iela 58

Kadastrs Nr.01000260092

Liters 002,003,004,005,006,007,008,009,010,011,012,013

Liters 002

Vienstāvu silikāta ķieģeļu ēka celta kā garāža 20.gs.80.gados, nojaucot
vecu apbūvi

Secinājums

Ēkai nav arhitektoniskas un kultūrvēsturiskas vērtības.

Liters 003

Galvenā fasāde

Divstāvu koka dzīvojamā ēka ar pagrabu celta 19.gs.90.gados. Apjoms oriģināls, logu vērtnes mainītas 20.gs.30.gados. Fasāde krāsota. Jumta segums – skārda plāksnes. Durvju vērtnes mainītas. **Iekštelpās saglabājušās tikai koka vienlaidu kāpnes ar virpotiem balustriem margām.** Telpās piekārtie griesti un jauns grīdu segums. Pagraba telpas bijušas pielāgotas dušām. Velves uz metāla sijām, apmestas. Ēka izmantota administrācijas vajadzībām.

Secinājums

Ēka ar vidēju arhitektonisko un kultūrvēsturisko vērtību

Liters 003 - pagalma fasāde

Dēļu apšuvums un ieejas durvis pagalma pusē

Iekšējās kāpnes

Liters 010

Divstāvu mūra ēka celta 20.gs.20/30.gados, cieši sabloķējot ar ēku liters 003, kuras savieno ieeja 1.stāvā. Jumts ieklāts ar skārda plāksnēm. Durvju vērtnes mainītas. Fasādes krāsojums nolupis. Iekšējās interjera dekoratīvās apdares nav. Ēka izmantota administrācijas un caurlaides vajadzībām.

Secinājums

Ēka ar vidēju arhitektonisko un kultūrvēsturisko vērtību

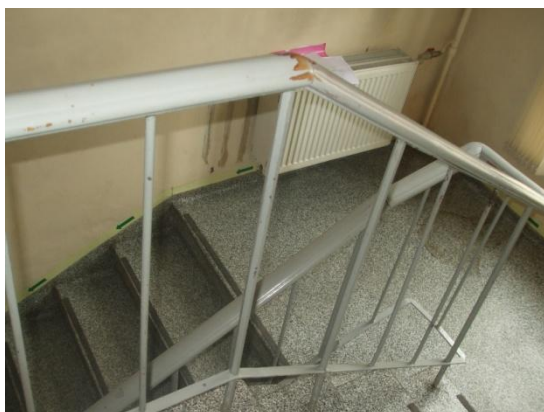
Liters 010 un liters 003 uz kopējās apbūves fona

Liters 010- galvenā fasāde

Iekštelpas

Vita Banga, 17.07.2011.